PRIIT PIKAMÄE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2019. július 29.[1]

C-460/18. P. sz. ügy

HK
kontra

Tanács és Európai Bizottság

„Fellebbezés – Közszolgálat – Nyugdíjak – Özvegyi nyugdíj – A személyzeti szabályzat VIII. melléklete – A biztosítás feltételei – A »túlélő házastárs« fogalma – A házasság időtartamának feltétele – Élettársi kapcsolatok – Élettársi közösség– Egyenlő bánásmód – Arányosság – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 52. cikke”

1. A jelen fellebbezéssel a fellebbező az Európai Unió Törvényszéke 2018. május 3-i HK kontra Bizottság ítéletének (T-574/16, nem tették közzé, a továbbiakban: a megtámadott ítélet, EU:T:2018:252) hatályon kívül helyezését kéri, amely elutasította az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata (a továbbiakban: személyzeti szabályzat) VIII. melléklete 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogásra alapított, a Bizottság azon határozatának megsemmisítése iránti keresetét, amely e rendelkezés alapján megtagadta tőle az özvegyi nyugdíjat, az elhunyt tisztviselővel kötött házasság egy évnél rövidebb időtartama miatt, illetve mert nem vette figyelembe a korábbi élettársi kapcsolatot.

2. A Törvényszék ítéletének indokolásával kapcsolatos klasszikus problémakörön kívül a jelen ügy alkalmat kínál a Bíróság számára, hogy első alkalommal döntsön a személyzeti szabályzat 17. cikkének összeegyeztethetőségéről az egyenlő bánásmódnak az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 20. cikkében rögzített általános elvével, figyelemmel egyrészt az együtt élő párokra, másrészt pedig a tisztviselő házastárs halálának időpontjában egy évnél rövidebb ideje házas párokra, akik elérnék az előírt időtartamot, ha figyelembe vennék az életközösség korábbi időszakát is.

3. E tagadhatatlan társadalmi dimenzióval bíró kérdés természetesen nagy jelentőségű az európai közszolgálat valamennyi tagja számára.

1 Eredeti nyelv: francia.

I. Jogi háttér

4. A személyzeti szabályzat az Európai Közösség és az Európai Atomenergia-közösség tisztviselőinek személyzeti szabályzatáról, és egyéb alkalmazottainak alkalmazási feltételeiről szóló, 1961. december 18-i 31. EGK és 11. Euratom tanácsi rendelet[2] mellékletében található. Ezt a rendeletet többször módosították, többek között az Európai Közösségek tisztviselői személyzeti szabályzatának, valamint az Európai Közösségek egyéb alkalmazottainak alkalmazási feltételeinek módosításáról szóló, 2004. március 22-i 723/2004/EK tanácsi rendelettel.[3]

5. A személyzeti szabályzat 1d. cikkének a tényállás megvalósulása idején hatályos változata értelmében:

„(1) E személyzeti szabályzat alkalmazásában tilos bármilyen, nemen, fajon, bőrszínen, etnikai vagy társadalmi származáson, genetikai tulajdonságokon, nyelven, valláson vagy meggyőződésen, politikai vagy más nézeteken, nemzeti kisebbséghez tartozáson, tulajdonon, születésen, fogyatékosságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés].

E személyzeti szabályzat alkalmazásában a nem házassági társkapcsolatokat házasságként kell kezelni, feltéve, hogy a VII. melléklet 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában felsorolt valamennyi feltétel teljesül.

[…]

(5) Ha az e személyzeti szabályzat hatálya alá tartozó személyek – akik úgy vélik, hogy velük helytelenül bántak, mivel az egyenlő elbánás [helyesen: bánásmód] fent említett elvét nem alkalmazták rájuk – olyan tényeket állítanak, amelyek alapján feltételezhető, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetésnek voltak kitéve, az intézményt terheli annak bizonyítása, hogy az egyenlő elbánás [helyesen: bánásmód] elve nem sérült. Ezt a rendelkezést a fegyelmi eljárásokra nem kell alkalmazni.

(6) Tiszteletben tartva a megkülönböztetésmentesség [helyesen: hátrányos megkülönböztetés tilalmának] elvét és az arányosság elvét, ezek alkalmazásának bármely korlátozását tárgyilagos és észszerű okokkal kell indokolni, és azoknak a személyzeti politika keretében az általános érdekekbe tartozó jogos célkitűzéseket kell szolgálnia. Az ilyen célkitűzések indokolhatják különösen egy kötelező nyugdíjkorhatár és az öregségi nyugdíjhoz szükséges minimumkorhatár megállapítását.”

6. A személyzeti szabályzat 79. cikkének első bekezdése kimondja:

„A tisztviselő vagy a volt tisztviselő túlélő házastársa, a VIII. melléklet 4. fejezetében meghatározott módon, az elhunytnak fizetett, vagy azon öregségi nyugdíj vagy rokkantsági támogatás 60%-ával egyenlő özvegyi nyugdíjra jogosult, amit az elhunyt akkor kapott volna, ha – a szolgálati időtől vagy korától függetlenül – az elhalálozása időpontjában erre a nyugdíjra jogosulttá vált volna.”

7. A személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A háztartási támogatást 170,52 EUR alapösszegben és a tisztviselő alapilletményének 2%-ában rögzítik.

(2) Háztartási támogatásra jogosult:

a) a házas tisztviselő;

2 HL 1962. 45., 1385. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 2. kötet, 5. o.

3 HL 2004. L 124., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 2. kötet, 130. o.; helyesbítések: HL 2007. L 248., 26. o.; HL 2012. L 130., 24. o.; HL 2016. L 289., 21. o.

b) az olyan özvegy, elvált, jogilag különélő vagy egyedülálló tisztviselő, akinek a 2. cikk (2) és (3) bekezdése szerinti egy vagy több eltartott gyermeke van;

c) az a tisztviselő, aki tartós társkapcsolatnak minősülő nem házassági viszonyban él [helyesen: aki tartós élettársként van bejegyezve], feltéve, hogy:

   i. a pár egy tagállam vagy egy tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága által elismert jogi okmányokat mutat be, amelyek igazolják élettársi státuszukat [helyesen: hivatalos okiratot mutat be, amely igazolja élettársi jogállásukat];

   ii. egyik fél sem áll házassági jogviszonyban vagy másik nem házassági társkapcsolatban [helyesen: vagy más élettársi kapcsolatban];

   iii. a felek nem állnak a következő rokonsági viszonyok valamelyikében: szülő, gyermek, nagyszülő, unoka, testvér, nagynéni, nagybácsi, unokahúg, unokaöcs, vő, meny;

   iv. a pár egy tagállamban nem léphet legális házasságra [helyesen: törvényes házasságra]; e pont alkalmazásában akkor tekinthető úgy, hogy egy pár legális házasságra [helyesen: törvényes házasságra] léphet, ha a pár tagjai eleget tesznek az ilyen párok házasságkötését engedélyező tagállam jogszabályaiban megállapított feltételek mindegyikének;

d) az a tisztviselő, aki, bár nem felel meg az a), b) és c) pontban előírt feltételeknek, ténylegesen azonban családfenntartói felelősséget visel, a kinevezésre jogosult hatóság különleges, igazoló [helyesen: bizonyító erejű] okiratokon alapuló, indokolással ellátott határozata alapján.”

8. A személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikke a túlélő házastárs özvegyi nyugdíja kapcsán az alábbiakat rögzíti:

„A személyzeti szabályzat 35. cikkében meghatározott hivatali státuszok valamelyikét betöltő elhalálozott tisztviselő túlélő házastárs, feltéve hogy a tisztviselő halála időpontjában legalább egy éve már túlélő hozzátartozói nyugdíjra, [a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 1. cikke (1) bekezdésének és 21. cikkének] a rendelkezéseire is figyelemmel, özvegyi nyugdíjra jogosult, amely 60%-a azon öregségi nyugdíjnak, amely a tisztviselőt – szolgálati idejének tartamától vagy a korától függetlenül – akkor illette volna meg, ha a halála időpontjában erre a nyugdíjra jogosult lett volna [helyesen: A személyzeti szabályzat 35. cikkében meghatározott hivatali státuszok valamelyikét betöltő elhalálozott tisztviselő túlélő házastársa, feltéve hogy a tisztviselő halála időpontjában legalább egy éve már házasok voltak, az 1. cikk (1) bekezdésének és a 21. cikknek a rendelkezéseire is figyelemmel, özvegyi nyugdíjra jogosult, amely 60%-a azon öregségi nyugdíjnak, amely a tisztviselőt – szolgálati idejének tartamától vagy a korától függetlenül – akkor illette volna meg, ha a halála időpontjában erre a nyugdíjra jogosult lett volna].

A házasság időtartamát nem kell figyelembe venni, ha a házasságból vagy az alkalmazott korábbi házasságából egy vagy több gyermek született, feltéve, hogy a gyermekeket a túlélő házastárs tartja vagy tartotta el, vagy ha az alkalmazott halála a feladatainak ellátása során keletkezett testi fogyatékosság vagy betegség, illetve baleset miatt következett be.”

II. A jogvita előzményei

9. A fellebbező HK és N. 1994-ben kezdték meg közös életüket Liège-ben (Belgium).

10. N. az Európai Bizottság tisztviselője volt, és 2005. május 16-tól Sevillában (Spanyolország) teljesített szolgálatot a Közös Kutatóközpontban (JRC).

11. Mivel a fellebbezőt II. típusú cukorbetegsége meggátolta abban, hogy dolgozzon, vagy képzéseken vegyen részt, e körülmények között N. tartotta el a párt.

12. A fellebbező és N. 2014. május 19-én házasodtak össze Liège-ben.

13. N. 2015. április 11-én elhunyt.

14. A fellebbezőt 2015. április 14-én a Bizottság szóban arról tájékoztatta, hogy nem jogosult özvegyi nyugdíjra (a továbbiakban: vitatott határozat).

15. 2015. június 15-én a fellebbező panaszt nyújtott be a vitatott határozattal szemben.

16. 2015. szeptember 15-i határozatával a Bizottság elutasította ezt a panaszt, a házasság nem elégséges, vagyis egy évnél rövidebb időtartama miatt, azzal, hogy az élettársi kapcsolat korábbi időtartama ezenkívül nem vehető figyelembe az előírt időtartam elérése céljából.

III. A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

17. Az Európai Unió Közszolgálati Törvényszékének Hivatalához 2016. február 18-án benyújtott keresetlevelével a fellebbező a vitatott határozat megsemmisítése és az elszenvedett nem vagyoni kár megtérítése iránti keresetet nyújtott be.

18. Az (EU, Euratom) 2016/1192 rendelet[4] 3. cikke alapján az ügyet 2016. augusztus 31. szerinti állásában áttették a Törvényszékhez.

19. A vitatott határozat megsemmisítése iránti kérelmeket illetően a fellebbező a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogásra hivatkozott, két kifogásra támaszkodva, amelyek közül az első az özvegyi nyugdíjra való jogosultsági feltétel „önkényes és nem megfelelő” jellegére vonatkozik, a második pedig az Alapjogi Charta 21. cikkének, valamint a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv[5] (a továbbiakban: 2000/78 irányelv) 2. cikkének megsértésére.

20. A Törvényszék a kereset egészét elutasította és HK-t kötelezte saját költségei, illetve a Bizottságnál felmerült költségek viselésére.

IV. A felek kérelmei és a Bíróság előtti eljárás

21. 2018. július 12-én a fellebbező fellebbezést nyújtott be a Törvényszék ítéletével szemben, és azt kérte, hogy a Bíróság:

– nyilvánítsa a fellebbezést elfogadhatónak és megalapozottnak,

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;

– érdemben bírálja el az ügyet határozathozatal céljából és adjon helyt az elsőfokú eljárásban előterjesztett kérelmeinek, ideértve az ellenérdekű fél költségek viselésére való kötelezését vagy ennek hiányában

4 Az Európai Unió és alkalmazottai közötti jogviták elsőfokú elbírálásával kapcsolatos hatáskörnek a Törvényszékre történő átruházásáról szóló, 2016. július 6-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2016. L 200., 137. o.).

5 HL 2000. L 303., 16. o.

– utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé határozathozatal céljából, és ebben az esetben a fellebbezési eljárás költségeiről a Bíróság eljárási szabályzatának 184. cikke alapján határozzanak.

22. A Bizottság a fellebbezés elutasítását és a fellebbező valamennyi költség viselésére való kötelezését kéri.

23. A Bizottság támogatása érdekében az elsőfokú eljárásba beavatkozó Európai Unió Tanácsa a Bíróság eljárási szabályzata 76. cikkének (3) bekezdése alapján tárgyalás tartását kérte, aminek a Bíróság helyt adott.

24. A felek meghallgatására a 2019. május 8-i tárgyaláson került sor.

V. Jogi elemzés

25. Úgy vélem, hogy a jelen elemzés keretében először a fellebbező azzal kapcsolatos kifogásával kell foglalkozni, hogy a Törvényszék nem tartotta tiszteletben indokolási kötelezettségét, ami megalapozottnak is tűnik számomra, és aminek alapján azt fogom javasolni a Bíróságnak, hogy helyezze hatályon kívül ezt az ítéletet. E megközelítésre, illetve arra figyelemmel, hogy fennállnak az ügy érdemi elbírálásának feltételei, ezt követően értékeltem a fellebbező által a Törvényszék elé terjesztett kereset elfogadhatóságát és megalapozottságát, amelyben a fellebbező a számára az özvegyi nyugdíjat megtagadó bizottsági határozat megsemmisítését kérte.

A. A fellebbezésről

26. A fellebbező fellebbezése alátámasztására két jogalapot hoz fel, amelyek közül az első a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének megsértésén, valamint a megtámadott ítélet többértelmű, következetlen és ellentmondásos indokolásán, a második pedig a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértésén, illetve a megtámadott ítélet elégtelen indokolásán alapul.

27. Úgy tűnik, hogy ennek során a fellebbező két megsemmisítési jogalapjában keveri egyrészt a Törvényszéket terhelő indokolási kötelezettséggel, másrészt pedig a megtámadott ítélet indokolásának megalapozottságával kapcsolatos kifogásokat; két külön kérdésről van szó, amelyeket elkülönülten kell vizsgálni.

28. Az indokolási kötelezettséget illetően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ítélet indokolásából világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a Törvényszék érvelésének oly módon, hogy lehetővé tegye az érdekeltek számára, hogy megismerjék a hozott határozat indokait, és a Bíróságnak, hogy a bírósági felülvizsgálatot gyakorolja.[6]

29. Az a kérdés, hogy a Törvényszék ítéletének indokolása ellentmondó vagy hiányos-e, jogi kérdésnek minősül, és mint ilyenre, a fellebbezés keretében lehet rá hivatkozni.[7] Ezenkívül a Törvényszék ítéleteinek indokolására irányuló kötelezettség megsértése olyan eljárásgátló jogalap, amelyet az uniós bíróságnak hivatalból vizsgálnia kell.[8]

6 Lásd többek között: 2015. június 11-i EMA kontra Bizottság ítélet (C-100/14 P, nem tették közzé, EU:C:2015:382, 67. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2016. május 26-i Rose Vision kontra Bizottság ítélet (C-224/15 P, EU:C:2016:358, 24. pont).

7 Lásd többek között: 2007. február 8-i Groupe Danone kontra Bizottság ítélet (C-3/06 P, EU:C:2007:88, 45. pont); 2012. december 19-i Planet kontra Bizottság ítélet (C-314/11 P, EU:C:2012:823, 63. pont).

8 Lásd: 2013. április 11-i Mindo kontra Bizottság ítélet (C-652/11 P, EU:C:2013:229, 30. pont).

30. A megtámadott ítélet indokolásának értékelése a Törvényszék előtti jogvita tárgyának előzetes felidézésével jár: a vitatott határozat megsemmisítése iránti elsődleges kereseti kérelemről van szó, amely a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogáson alapul, és amelyet két kifogás támaszt alá, amelyek közül az első az özvegyi nyugdíjra való jogosultsági feltétel „önkényes és nem megfelelő” jellegére vonatkozik, a második pedig a Charta 21. cikkének, valamint a 2000/78 irányelv 2. cikkének megsértésére.

31. E két, formálisan eltérő kifogás valójában egy és ugyanazon, az immár a Charta 20. cikkében rögzített egyenlő bánásmód elvének megsértésére [9] vonatkozó megközelítés körébe tartozik; ezen elv megköveteli, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérően, és az eltérő helyzeteket ne kezeljék ugyanúgy, amennyiben az ilyen elbánás objektíve nem igazolható. [10]

32. Az összehasonlítható helyzetekben lévő személyek két kategóriájának megkülönböztetését objektíven igazolhatja bármely jogszerű cél, amennyiben a szóban forgó intézkedés e cél megvalósítása szempontjából megfelelő és szükséges; a fellebbező éppen ezt vitatja, azon feltétel „önkényes és nem megfelelő” jellegére hivatkozva, amely szerint a túlélő házastársnak a tisztviselő halálának időpontjában legalább egy éve házastársnak kell lennie ahhoz, hogy özvegyi nyugdíjban részesülhessen.

33. Márpedig a megtámadott ítéletben a Törvényszék a két kifogás egymást követő vizsgálatára szorítkozott, bármilyen minősítés nélkül, ami álláspontom szerint a Törvényszék okfejtését nem egyértelműen megjelenítő indokolást eredményezett.

34. E tekintetben a fellebbező előadja, hogy a megtámadott ítélet indokolása „többértelmű, következetlen és ellentmondásos”. Kiemeli többek között, hogy a Törvényszék úgy értelmezi a „házastárs” fogalmát, hogy az bizonyos pontokban kizárólag a házassági jogállásra utal, míg az ítélet más pontjaiban ugyanúgy kezeli a „házastársi” és az „élettársi kapcsolat” fogalmát.

35. Rá kell mutatni, hogy a fellebbező által felhozott első jogalap értékelése során a Törvényszék annak érdekében értelmezte a „túlélő házastárs” fogalmát, hogy a megtámadott ítélet 23. pontjában megállapítsa, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének rendelkezései egyértelműek és pontosak, továbbá félreérhetetlenül ismertetik az özvegyi nyugdíjban részesülés feltételeit, vagyis „az elhunyt tisztviselővel legalább egy évig fennálló házasságot”.

36. A Törvényszék ily módon kizárólagos jelleggel azonosítja a „házastárs” és a házassági jogállás fogalmát, amelyet megismétel a 25. és a 30. pontban, [11] hivatkozva e fogalom szokásos értelmére, valamint a 27–29. pontban a „házasság” mint valamennyi tagállamban elismert, sajátos jogi kötelezettségeket keletkeztető együttélési forma fogalmának egyetemes jellegére tekintettel, ellentétben az élettársi kapcsolattal és az együttéléssel.

37. Ennélfogva legalábbis meglepve olvashatjuk a megtámadott ítélet egyéb következtetést tartalmazó 32. pontjában, hogy azáltal, hogy az említett nyugdíj biztosítását a polgári házasságot kötött személyekre, „valamint a házasságra nem jogosult, bejegyzett élettársakra” korlátozta, az uniós jogalkotó nem járt el önkényesen.

9 Az „önkényes és nem megfelelő” jellegre vonatkozó kifogás a keresetlevél 19. pontjában hivatkozott 2010. április 15-i Gualtieri kontra Bizottság ítélet (C-485/08 P, EU:C:2010:188) 72. pontjának részleges átvétele, amely a Bíróság részéről egy az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapra adott választ tartalmazza. A fellebbező érvelésének ezen elemzésével egyetért a Tanács (a beavatkozási beadvány 6. pontja) és a Bizottság (a Tanács beavatkozási beadványára tett észrevételek 2. pontja).

10 Lásd többek között: 2008. június 5-i Wood ítélet (C-164/07, EU:C:2008:321, 13. pont); 2009. november 19-i Sturgeon és társai ítélet (C-402/07 és C-432/07, EU:C:2009:716, 48. pont).

11 A megtámadott ítélet 31. pontjában a Törvényszék kifejezetten utal arra, hogy a „házastárs” fogalma „kizárólag” a szó hagyományos értelmében vett polgári házasságon alapuló kapcsolatra utal.

38. E pontból természetesen az következik, hogy az özvegyi nyugdíj így nem kizárólag a szó házassági értelmében vett túlélő házastársnak jár, ellentétben az addig rögzítettekkel, anélkül hogy a Törvényszék bármilyen olyan magyarázatot szolgáltatna, amely lehetővé tenné a nyugdíjhoz való jog e megnyitását bizonyos feltételek mellett az élettársi kapcsolat esetében.

39. A megtámadott ítélet 28. pontjában a Törvényszék vitathatatlanul kimondta, noha kitérő megfogalmazásban, hogy „a házasság főszabály szerint nem hasonlítható össze az együttéléssel vagy más ténybeli helyzetekkel": a „főszabály szerint" kifejezés használata további pontosítás nélkül arra utal, hogy kivételes esetben másként is állhat a helyzet.

40. A fellebbező által felhozott második, a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértésére alapított kifogást illetően a Törvényszék az élettársi kapcsolatban elhunyt tisztviselő, illetve a „házasságot kötött" tisztviselő helyzete között az összehasonlíthatósági teszt elvégzését követően a megtámadott ítélet 48., 51. és 53. pontjában ismét kiemeli a kizárólagos kapcsolatot a túlélő házastárs és a házassági jogállás között.

41. Ugyanakkor a megtámadott ítélet 47. pontjában a Törvényszék kimondja, hogy az özvegyi nyugdíj biztosításának feltételét az elhunyt tisztviselő és „a túlélő házastárs vagy élettárs" közötti kapcsolatok jogi jellege képezi, itt is az élettársi kapcsolatra hivatkozással és e fogalom pontos tartalmával kapcsolatos további pontosítás nélkül; az említett fogalom kiterjedhet egy hivatalosan bejegyzett élettársi kapcsolattal együtt fennálló, jogilag releváns együttélésre, amelyről a megtámadott ítélet 32. pontjában van szó, illetve az élettársi közösségre is, mint a fellebbező és az elhunyt tisztviselő között a házasságuk előtt fennálló élettársi kapcsolat.

42. A Bizottság előadja, hogy a 47. pontot a „vagy" kötőszó alkalmazására figyelemmel kell értelmezni, amely minden egyes hivatkozott helyzet külön értékelését jelenti; csak a házasság fennállásával együtt járó első helyzet keletkeztet jogot az özvegyi nyugdíjra.

43. Ezt az értelmezést azonban cáfolja a megtámadott ítélet fent hivatkozott 32. pontja.

44. E körülmények között úgy vélem, hogy a megtámadott ítélet indokolásából nem tűnik ki világosan és érthetően a Törvényszék özvegyi nyugdíjra jogosultakkal kapcsolatos okfejtése és álláspontom szerint ez a helyzet az említett nyugdíj biztosításának kérdése szempontjából jelentős jogszabályi rendelkezések hiányos elemzését eredményezi.

45. A Törvényszék a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. bekezdésének idézésére szorítkozott, elmulasztva hivatkozni más releváns jogszabályi rendelkezésekre, vagyis a személyzeti szabályzat 79. cikkére, és különösen a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második albekezdésére, valamint a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikkének (2) bekezdésére.

46. A személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második albekezdése kiterjeszti a személyzeti szabályzat alapján a házas tisztviselők részére biztosított előnyöket és jogokat valamennyi élettársi kapcsolatban élő partnerre, de a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjára való hivatkozás alapján kizárólag azokra, akiknek nem házassági kapcsolatát hivatalosan nyilvántartásba vették, és akik nem köthetnek házasságot. [12]

47. A személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdésének a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével együttesen értelmezett c) pontja tehát kiterjeszti az özvegyi nyugdíjhoz való jogot a hivatalosan bejegyzett élettársi kapcsolatban élő olyan párokra, akik bizonyos számú tagállamban nem köthetnek házasságot: a megcélzott helyzet az azonos nemű pároké.

12 A személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja azt is előírja, hogy egyik fél sem állhat házassági jogviszonyban vagy másik élettársi kapcsolatban, valamint nem állhatnak bizonyos rokonsági viszonyokban.

48. Úgy tűnik tehát, hogy a „túlélő házastárs” fogalma nem azonosítható kizárólag a házassági jogállással.

49. A releváns jogszabályi rendelkezések ezen együttes értelmezése talán magyarázatot ad a megtámadott ítélet 32. pontjának szövegezésére, amely szerint az özvegyi nyugdíj biztosítása a polgári házasságot kötött személyekre, „valamint a házasságra nem jogosult, bejegyzett élettársakra” korlátozódik, de erre az ítélet nem utal.

50. Márpedig a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első albekezdése személyi hatályának kérdése szorosan kapcsolódik az e rendelkezés egyenlő bánásmód általános elvével való összeegyeztethetőségének vizsgálata céljából mérlegelt helyzetek összehasonlíthatóságának kérdéséhez.

51. A jelen esetben a Törvényszék azt vizsgálja, hogy egy stabil és hosszú időtartamú élettársi kapcsolatban élt olyan elhunyt tisztviselő helyzete, akinek élettársa részesült jövedelméből, összehasonlítható-e egy házas elhunyt tisztviselő helyzetével, nem térve ki azon bejegyzett élettársaknak az ítélet 32. pontjában mindazonáltal megemlített helyzetére, akik nem köthetnek házasságot,[13] holott a fellebbező többek között a jogilag releváns együttélések és a *de facto* együttélések összehasonlíthatóságára hivatkozott az egyenlő bánásmód elvének megsértésével kapcsolatos állításának alátámasztása érdekében.

52. Ez az egységes besorolás és a helyzetek összehasonlítása nehezen érthetővé teszi továbbá a Törvényszék okfejtését a házasság legalább egyéves időtartamára vonatkozó feltétel „önkényes és nem megfelelő” jellegére vonatkozó kifogásra figyelemmel, tekintettel arra, hogy a fellebbező az elhunyt tisztviselővel házasságban élt, valamint hogy részére az özvegyi nyugdíjat a házasság egy évet el nem érő időtartama miatt tagadták meg, emellett pedig elutasították a korábbi élettársi kapcsolat időtartamának figyelembevételét.

53. A Törvényszék a megtámadott ítélet 35. pontjában annak megállapítására szorítkozik, hogy a házasság legalább egyéves időtartamára vonatkozó feltétel „nem megfelelő a csalás elleni küzdelem céljának megvalósítására”,[14] amit szükségképpen az összehasonlítható helyzetek megkülönböztetésére irányuló jogszerű cél figyelembevételét, illetve arányossági felülvizsgálat elvégzését jelenti, anélkül azonban, hogy meg lehetne érteni, hogy a Törvényszék miként jutott e következtetésre a helyzetek mérlegelése eredményeként, aminek alapján megállapította, hogy azok nem összehasonlíthatók.

54. A megtámadott ítélet 35. és 36. pontjának értelmezése során is kitűnik a Törvényszék nem egyértelmű okfejtése, mivel a Törvényszék az előbbi pontban azt állapítja meg, hogy az egyéves időtartamra vonatkozó feltétel megfelelő a „csalás elleni küzdelem céljának” megvalósítására, majd az utóbbi pontban azt rögzíti, hogy az egy évet meghaladó időtartamú polgári házasság kettős feltétele „ily módon” nem önkényes és megfelelő „az özvegyi nyugdíj által követett célra” figyelemmel.

55. Ezt követően a Törvényszék két külön fogalomra hivatkozik, az összehasonlítható helyzetek megkülönböztetését igazoló jogszerű célra és az özvegyi nyugdíj céljára, amelyre figyelemmel meg kell vizsgálni, hogy az érintett személyek ténybeli és jogi helyzete összehasonlítható-e, anélkül hogy megvilágítaná az okozati összefüggést a két pont között, ezáltal láthatóan összekeverve a két fogalmat.

13 Ez az észrevétel független az összehasonlíthatósági teszt eredményének esetleges azonosságától e második személykategória felvételét követően.

14 A házasság legalább egyéves időtartamára vonatkozó feltétel „önkényes és nem megfelelő” jellegére vonatkozó kifogás természeténél fogva nyilvánvaló jellegén kívül a fellebbező a Törvényszék által a megtámadott ítélet 34. pontjában előadottakon kívül egy a megkülönböztetési célt kifogásoló érvelést is ismertetett a Tanács beavatkozási beadványára tett észrevételeinek 14–16. pontjában.

56. Ha a Bíróság egyetért a jelen elemzéssel, akkor azt kell megállapítani, hogy a Törvényszék megsértette az indokolási kötelezettséget, mivel a megtámadott ítélet nem egyértelmű indokolása nem tette lehetővé a fellebbező számára, hogy megértse a Törvényszéknek az egyenlő bánásmód elvének megsértésére vonatkozó, a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogással összefüggő állításával, és így a keresete elutasításával kapcsolatos okfejtését, sem pedig a Bíróság számára azt, hogy e kérdést illetően gyakorolja bírósági felülvizsgálati jogkörét.

57. Egyébként a teljesség kedvéért rámutatok, hogy ellenkérelmében a Bizottság a megsemmisítés iránti kérelmek elfogadhatatlanságának megállapítását kérte, a panasz és a keresetlevél közötti összhang hiányára hivatkozva, amennyiben az előbbi dokumentum nem tartalmazza a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogással összefüggő állítást.

58. Márpedig meg kell állapítani, hogy erre az érvelésre a megtámadott ítélet nem adott választ, sőt, arra nem is hivatkozott.

59. Emlékeztetni kell arra, hogy a fellebbezés keretében a Bíróság felülvizsgálatának célja többek között annak vizsgálata, hogy a Törvényszék jogilag megkövetelt módon adott-e választ a felek által felhozott érvek összességére. [15]

60. A Bíróság ily módon úgy tekintette, hogy a Törvényszék által az elsőfokú eljárásban hivatkozott érvekre adott válasz hiánya lényegében az Európai Unió Bírósága alapokmányának – amely 53. cikkének első bekezdése alapján alkalmazandó a Törvényszékre – a 36. cikkéből és a Törvényszék eljárási szabályzatának 81. cikkéből eredő indokolási kötelezettség megsértésére való hivatkozáshoz vezet, [16] azzal, hogy az e kötelezettség megsértésére alapított jogalap, amint azt fent kiemeltem, olyan eljárásgátló jogalap, amelyet az uniós bíróságnak hivatalból vizsgálnia kell.

61. A megtámadott ítélet indokolása ily módon nyilvánvalóan hiányos a kereset elfogadhatatlanságára vonatkozó kifogást illetően.

62. Ebből következően a Törvényszék indokolási kötelezettségének e két elmulasztására figyelemmel álláspontom szerint hatályon kívül kell helyezni a megtámadott ítéletet, anélkül hogy meg kellene vizsgálni a fellebbező által hivatkozott érdemi jogalapokat.

63. Az Európai Unió Bírósága alapokmánya 61. cikkének első bekezdése szerint a Bíróság a Törvényszék határozatának hatályon kívül helyezése esetén az ügyet maga is érdemben eldöntheti, ha a per állása megengedi, illetve határozathozatalra visszautalhatja a Törvényszékhez.

64. A jelen ügyben úgy vélem, hogy a Bíróság képes elbírálni a fellebbező által az elsőfokú eljárás során hivatkozott, a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogást, mivel egyrészt a tényállás döntéshez szükséges ismertetése teljesnek és elegendőnek tűnik, és a felek között nem vitatott, másrészt a jogvita körülményeit pedig kontradiktórius eljárás keretében megvitatták a Törvényszék és a Bíróság előtt. Ezenkívül figyelembe kell venni a fellebbező ahhoz fűződő érdekét, hogy gyorsan jogerős döntés szülessen, tekintettel arra, hogy az özvegyi nyugdíj megállapítása iránti kérelmet 2015. áprilisban nyújtotta be.

15 Lásd ebben az értelemben: 1998. december 17-i Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. pont); 2004. április 29-i British Sugar kontra Bizottság ítélet (C-359/01 P, EU:C:2004:255, 47. pont); 2005. június 28-i Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. pont).

16 Lásd: 2010. május 20-i Gogos kontra Bizottság ítélet (C-583/08 P, EU:C:2010:287, 29. pont); 2011. március 31-i EMC Development kontra Bizottság végzés (C-367/10 P, nem tették közzé, EU:C:2011:203, 46. pont).

B. A Törvényszékhez benyújtott keresetről

65. Az ügy érdemi elbírálása folytán a Bíróságnak a jogvitát annak a Törvényszék előtt megjelenő formájában kell elbírálnia, így tehát immár nincs helye a fellebbezési jogalapok, illetve az első ilyen jogalap Tanács által a tárgyalás során hivatkozott elfogadhatatlansága elbírálásának.

66. Az elsőfokú eljárás során a fellebbező a vitatott határozat megsemmisítését kérte, illetve „szükség esetén" a panaszt elutasító határozat megsemmisítését. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a formailag valamely panaszt elutasító határozat ellen irányuló megsemmisítés iránti kérelem, amennyiben e határozat önálló tartalommal nem rendelkezik, magában foglalja azon aktusnak a Törvényszék előtti megtámadását, amellyel szemben a panaszt benyújtották.[17] Mivel a panaszt elutasító határozat a jelen ügyben nem bír önálló tartalommal, a keresetet olyannak kell tekinteni, mint amely kizárólag a vitatott határozat ellen irányul.

1. Az elfogadhatóságról

67. Ellenkérelmében a Bizottság a megsemmisítés iránti kérelmek elfogadhatatlanságának megállapítását kérte, a panasz és a keresetlevél közötti összhang hiányára hivatkozva, amennyiben az előbbi dokumentum nem tartalmazza a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogással összefüggő állítást.

68. E tekintetben fontos arra emlékeztetni, hogy a panasz és az azt követő keresetlevél összhangjának a személyzeti szabályzat 91. cikkének (2) bekezdése szerinti szabálya elfogadhatatlanság terhe mellett megköveteli, hogy az uniós bíróság előtt felhozott kifogást már a pert megelőző eljárásban is felhozzák annak érdekében, hogy a kinevezésre jogosult hatóság megismerhesse az érintett által a megtámadott határozattal szemben megfogalmazott kritikákat.[18]

69. Ebből következik, hogy a tisztviselői keresetekben az uniós bíróság elé terjesztett kereseti kérelmek kizárólag a panaszban megjelölt kifogásokkal egyező jogcímen alapuló kifogásokat tartalmazhatnak, ám e kifogások az uniós bíróság előtt kifejthetők a panaszban nem szükségképpen szereplő, azonban ahhoz szorosan kapcsolódó jogalapok és érvek előadásával.[19]

70. Kiemelésre került, hogy egyrészt mivel a pert megelőző eljárásnak – amelyben az érintettek ügyvéd közreműködése nélkül járhatnak el – informális jellege van, az adminisztrációnak nem szabad a panaszt megszorítóan értelmezni, hanem épp ellenkezőleg azt a nyitottság szellemében kell megvizsgálnia, másrészt a személyzeti szabályzat 91. cikkének célja nem az, hogy szigorúan és véglegesen korlátok közé szorítsa az esetleges pert megelőző eljárást akkor is, amikor a kereset nem módosítja sem a panasz indokát, sem annak tárgyát.[20]

71. A jelen ügyben nem vitatott, hogy a panaszt kizárólag a fellebbező szerkesztette, anélkül hogy abban utalt volna a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogásra, illetve kiemelendő, hogy a panasz szerkesztésére az özvegyi nyugdíj házasság elégtelen időtartama miatti megtagadásának puszta szóbeli közlését követően került sor. E panaszban a fellebbező vitatta a Bizottság álláspontját, arra hivatkozva, hogy együttélés keretében több mint húsz évig életközösségben élt az elhunyt tisztviselővel. E körülmények között a fent hivatkozott cikkel kapcsolatos, az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogellenességi kifogást úgy kell tekinteni, mint amely szorosan kapcsolódik a panaszhoz.

17 Lásd: 1989. január 17-i Vainker kontra Parlament ítélet (293/87, EU:C:1989:8, 8. pont).

18 Lásd: 2013. október 25-i Bizottság kontra Moschonaki ítélet (T-476/11 P, EU:T:2013:557, 71. pont); 2014. július 4-i Kimman kontra Bizottság ítélet (T-644/11 P, EU:T:2014:613, 43. pont).

19 Lásd: 2014. július 4-i Kimman kontra Bizottság ítélet (T-644/11 P, EU:T:2014:613, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 Lásd: 2013. október 25-i Bizottság kontra Moschonaki ítélet (T-476/11 P, EU:T:2013:557, 76. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

72. Mindenesetre olyan bírósági döntés született, amely szerint – eltérve a kereset és a panasz közötti összhang szabályától – elfogadható az első alkalommal az uniós bíróság előtt felhozott jogellenességi kifogás. [21]

2. Az özvegyi nyugdíj biztosítását megtagadó bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelemről

73. Nem vitatott, hogy a Törvényszékhez benyújtott kereset kizárólag a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogáson alapul, amelynek elfogadhatósága nem kétséges, mivel a vitatott határozat lényegében e rendelkezésen alapul.

74. Amint az fent kiemelésre került, a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikke az özvegyi nyugdíj jogi szabályozását meghatározó jogszabályi rendelkezések közé tartozik.

75. A személyzeti szabályzat 79. cikke rögzíti a tisztviselő túlélő házastársának jogát az ilyen nyugdíjra, illetve annak összegét a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 4. fejezetében hivatkozott feltételek tiszteletben tartása mellett; e fejezet része a 17. cikk, amely azt írja elő, hogy a túlélő házastárs e jogállásának legalább egy évig fenn kellett állnia.

76. Egyébként a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második albekezdése azt mondja ki, hogy az élettársi kapcsolatokat házasságként kell kezelni, feltéve, hogy a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikkének (2) bekezdésében felsorolt valamennyi feltétel teljesül, amelyek közül kettő a bejegyzett élettársi kapcsolat, illetve az érintett pár esetében a polgári házassághoz való jog hiánya.

77. E rendelkezéseket a fellebbező özvegyi nyugdíj iránti kérelmének értékelése során alkalmazva a Bizottság úgy ítélte meg, hogy bár az érintett valóban túlélő házastársnak minősül az elhunyt tisztviselővel fennálló házasságára tekintettel, a házasság időtartamára vonatkozó feltétel nem teljesült. Ezenkívül az együttélés keretében fenntartott életközösség több mint 20 éves fennállását nem lehetett figyelembe venni, mivel nem teljesült az élettársi kapcsolat házasságnak tekintése kapcsán a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdése c) pontjának iv. alpontjában előírt, a tagállamban a polgári házassághoz való jog hiányára vonatkozó feltétel.

78. A Bíróság felülvizsgálati jogkörének terjedelme kapcsán fontos kiemelni, hogy a fellebbező nem azt kifogásolja, hogy a Bizottság a jelen ügyben mérlegelési hibát követett el. Pusztán azt állítja, hogy a Bizottság nemleges egyedi határozata jogellenes, mivel egy jogellenes normán alapul.

79. Két, formálisan elkülönült kifogás keretében a fellebbező lényegében a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének jogellenességére hivatkozik, az egyenlő bánásmód, illetve a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértése miatt; a fellebbező e tekintetben a Charta 21. cikkére, valamint a 2000/78 irányelv 2. cikkére hivatkozik.

80. A Charta 21. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékosság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.”

21 2016. október 27-i EKB kontra Cerafogli ítélet (T-787/14 P, EU:T:2016:633).

81. A fellebbező nem jelölte meg az érintett hátrányos megkülönböztetés okát a jelen ügyben, de beadványaiból levezethető, hogy azt a pár tagjait összekötő kapcsolat jogi jellege jelenti, amely fogalom nem szerepel a fenti felsorolásban, amely azonban nem kimerítő, ahogy az a „különösen” határozószó használatából is kitűnik.

82. Mindenesetre meg kell állapítani, hogy a keresetlevélben található okfejtésekből, illetve a Tanács beavatkozási beadványára tett észrevételekből kitűnik, hogy a fellebbező egyértelműen a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének az egyenlő bánásmód általános elvével való összeegyeztethetőségét kérdőjelezi meg. A Bizottság és a Tanács védekezésüket szintén az egyenlő bánásmód tágabb összefüggésébe helyezik.

83. Az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása egyike az uniós jog általános elveinek, amelynek tiszteletben tartását a Charta 20. cikke írja elő; az EUSZ 6. cikk (1) bekezdése elismeri a Chartának a Szerződésekkel azonos jogi kötőerejét. Amint az a Charta 51. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, rendelkezéseinek címzettjei többek között az Unió intézményei, amelyek kötelesek tiszteletben tartani a Chartában szereplő jogokat.[22]

84. A jelen ügyben a fellebbező kettős jogcímen hivatkozik a Charta 20. cikkében rögzített egyenlő bánásmód elvének megsértésére.

a) Az élettársakból álló párokkal szemben alkalmazott eltérő bánásmódról

85. Előzetesen hangsúlyozni kell, hogy a helyzetek hasonló jellegét főként a szóban forgó különbségtételt létrehozó uniós jogi aktus tárgyának és céljának fényében kell meghatározni és értékelni.[23]

86. Az özvegyi nyugdíj többek között a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdésében előírt tárgya és célja az elhunyt házastárs halálából eredő jövedelemveszteség részleges kiegyenlítését célzó jövedelempótlás biztosítása a túlélő házastárs számára.[24]

87. A fellebbező előadja, hogy a stabil és hosszú időtartam óta együtt élő pár, amelynek egyik tagja pénzügyi támogatást nyújt a másik részére, összehasonlítható helyzetben van a házasságot vagy élettársi kapcsolatot kötött párral, és hogy a túlélő élettárs megfosztása az özvegyi nyugdíjtól sérti az egyenlő bánásmód elvét.

88. A fellebbező e tekintetben az özvegyi nyugdíj céljának a pár *ex post*, nem pedig az egyéb felek által kifejtett *ex ante* megközelítését ismerteti, amelynek alapján azt lehet megállapítani, hogy valamelyik élettárs halálának napján a túlélő élettárs pontosan ugyanolyan helyzetben van, mint a túlélő házastárs, vagyis egy olyan személy helyzetében, aki éveken át részesült élettársa jövedelméből és most attól hirtelen elesik.

89. Az özvegyi nyugdíj céljának e megszorító értelmezése, amely szándékosan a kizárólag a tisztviselő halálának napján értékelt helyzet kizárólag anyagi megközelítését helyezi a középpontba, nem felel meg a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdése pontos céljának.

22 Lásd: 2013. szeptember 19-i Bizottság kontra Strack ítélet (felülvizsgálat) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, 39. pont). Ehhez hozzá kell tenni, hogy a fellebbező részéről a foglalkoztatás és a munkavégzés területén az egyenlő bánásmód általános elvét kifejező 2000/78 irányelvre hivatkozás irreleváns a jelen esetben, mivel egy jogszabályi rendelkezés jogszerűségével kapcsolatos jogvitáról van szó.

23 Lásd: 2011. március 1-jei Association belge des Consommateurs Test-Achats és társai ítélet (C-236/09, EU:C:2011:100, 29. pont).

24 Lásd: 2009. október 21-i Ramaekers-Jørgensen kontra Bizottság ítélet (F-74/08, EU:F:2009:142, 53. pont); 2010. július 1-jei Mandt kontra Parlament ítélet (F-45/07, EU:F:2010:72, 88. pont).

90. Ebből a személyzeti szabályzat más releváns rendelkezéseivel együttesen értelmezett szövegből az tűnik ki, hogy az özvegyi nyugdíjra nem vonatkoznak olyan forrásokkal és/vagy vagyonnal kapcsolatos feltételek, amelyeknek a túlélő házastárs arra való képtelenségét kell jellemezniük, hogy kielégítse szükségleteit, ily módon bizonyítva pénzügyileg függő helyzetét az elhunyttól.

91. Az említett nyugdíj a pár tagjait kapcsolatuk megkötésétől kezdődően és az időben folyamatosan terhelő jogszabályi kötelezettségből fakadó szolidaritás elvesztését kompenzálja. E tekintetben rá kell mutatni, hogy a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 26. cikke azt írja elő, hogy amennyiben a túlélő házastárs ismételten házasságot köt, az özvegyi nyugdíj iránti jogosultsága megszűnik, ami nem áll fenn, ha az említett házastárs együttélést (vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot) tart fenn, függetlenül annak időtartamától és stabilitásától.

92. E szolidaritás természetesen fennáll a házasság, az Unió valamennyi tagállama esetében közös egyetlen polgári jogi jogviszony esetében,[25] amelynek tartalma is bizonyos mértékig általános,[26] mivel a házasság elsődleges célja a házastársak személyi, anyagi és vagyoni viszonyainak megszervezése életközösségük folyamán. Ennek érdekében egymással szemben fennálló jogokat és kötelezettségeket ruház a házastársakra, amit többek között a segítségnyújtás és/vagy a házasság terheihez való hozzájárulás kötelezettsége tükröz, emellett pedig a háztartási tartozások vonatkozásában egyetemlegességet ír elő harmadik személyek felé. Egyébként a házasságra szigorú formai bejegyzési követelmények vonatkoznak.

93. Noha a bejegyzett élettársi kapcsolatok nemzeti jogszabályokban történő elismerése nem egységes, ki lehet mondani, hogy az említett kapcsolat a páros élet valódi formai követelményeknek alávetett szabályozása, amely a partnereket terhelő jogokat és kötelezettségeket rögzít, ami tagadhatatlanul közelíti a házasság jogállásához.

94. Ezzel szemben az élettársi közösség, amelynek az együttélés is részét képezi,[27] fogalmilag kívül esik minden, a polgári kapcsolat e formáját választó személyek számára kötelező jogi kereten és így nem jár jogi és vagyoni következményekkel az élettársak közötti kapcsolatokban. Ezen, adott esetben az élettársak közötti szolidaritást is tartalmazó kapcsolatok jellegének meghatározása kizárólag a tagok formai követelményeket nem igénylő szándékától és döntéseitől függ.

95. A fellebbező a jogtudományra, illetve a belga bíróságok azon határozataira hivatkozik, amelyek elismerik az élettársak közötti olyan *naturalis obligatiók* fennállását, amelyek polgári jogi kötelezettségekké alakulhatnak. Azon kívül, hogy az érintett személyek helyzete összehasonlíthatóságának értékelése keretében az uniós bíróságnak az egész Unióban, nem pedig csak egyetlen tagállamban érvényesülő fogalmakat kell figyelembe kell vennie,[28] az ítélkezési gyakorlatból vett, a fellebbező által hivatkozott példa azt támasztja alá, hogy a csak erkölcsileg kötelező *naturalis obligatio* jogi kötőerővel bíró polgári és jogi kötelezettséggé alakulása kizárólag az egyik élettárs egyoldalú kötelezettségvállalásától függ.

96. Álláspontom szerint szintén irreleváns a 2008. április 1-jei Maruko ítéletre (C-267/06, EU:C:2008:179) való hivatkozás is, amely a 2000/78 irányelv 1. és 2. cikkére vonatkozik, figyelemmel a német jogra, amely alacsonyabb összegű özvegyi nyugdíjat biztosít a bejegyzett élettársi kapcsolatot kötő párok, mint a házaspárok számára. Az összehasonlítás egyrészt azon azonos nemű két személy

25 Lásd: 2014. május 6-i Forget kontra Bizottság ítélet (F-153/12, EU:F:2014:61, 29. pont)

26 Lásd ebben az értelemben: 2009. október 5-i Bizottság kontra Roodhuijzen ítélet (T-58/08 P, EU:T:2009:385, 75. pont).

27 A francia polgári törvénykönyv 515-8. cikke azt mondja ki, hogy az együttélés tényleges élettársi közösség, amelyet két, különböző vagy azonos nemű, párban élő személy stabil és folyamatos közös élete jellemez.

28 Lásd ebben az értelemben: 2001. május 31-i D. és Svédország kontra Tanács ítélet (C-122/99 P és C-125/99 P, EU:C:2001:304, 49. pont).

helyzetét érintette, akik nem köthetnek házasságot és bejegyzett élettársi kapcsolatban élnek, másrészt pedig egy házaspár helyzetét, míg a jelen ügyben a két élettársi kapcsolatban élő személy és a házaspár, illetve a házasságra nem jogosult, de hivatalosan bejegyzett élettársi kapcsolatot kötő pár helyzetét kell összehasonlítani.

97. Fontos hangsúlyozni, hogy 2010. április 15-i Gualtieri kontra Bizottság ítéletének (C-485/08 P, EU:C:2010:188) 75. pontjában a Bíróság kiemelte, hogy noha az élettársi közösség és a törvényes együttélés – mint amilyen a házasság – mutathatnak hasonlóságokat bizonyos szempontból, ez azonban nem vezet szükségszerűen az együttélés e két fajtájának azonosításához.

98. Egyébként az EJEB 2012. április 3-i Van der Heidjen kontra Hollandia ítéletében (CE:ECHR:2012:0403JUD004285705, 69. §) az alábbiak szerepeltek: „A házasság különleges jogállást biztosít az abban résztvevők számára. A házassághoz való jog gyakorlását [az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. július 4-én aláírt egyezmény] 12. cikke védi és az társadalmi, személyes és jogi következményekkel jár (lásd *mutatis mutandis*: EJEB, 2008. április 29., Burden kontra Egyesült Királyság ítélet, CE:ECHR:2008:0429JUD001337805, 63. § és EJEB, 2010. november 2., Şerife Yiğit kontra Törökország ítélet, CE:ECHR:2010:1102JUD000397605, 72. §). Ugyanilyen módon a bejegyzett élettársi kapcsolat jogkövetkezményei különböztetik meg a kapcsolat e fajtáját az életközösség más formáitól. A meghatározó körülmény nem a kapcsolat időtartama vagy a kölcsönös segítségnyújtási jelleg, hanem a nyilvános kötelezettségvállalás, amelyhez számos szerződéses jog és kötelezettség kapcsolódik.”

99. E körülmények között az özvegyi nyugdíj fent felidézett és pontosított céljára figyelemmel úgy vélem, hogy a fellebbező által mérlegelt helyzetek nem összehasonlíthatók, mivel a *de facto* együttélések és a jogilag is releváns együttélések jogi jellege, függetlenül attól, hogy házasságról vagy élettársi kapcsolatról van szó, meghaladhatatlanul eltérő. Az eltérő bánásmód ennélfogva nem eredményezheti az egyenlő bánásmód megsértésének megállapítását.

100. E következtetés ugyanakkor nem zárja le a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogást érintő vitát az egyenlő bánásmód elvének megsértésére figyelemmel.

b) Az azon párokkal szemben alkalmazott eltérő bánásmódról, akiknek esetében a házasság időtartama egy évnél kevesebb

101. A fellebbező keresetlevelében kifogást fogalmazott meg az özvegyi nyugdíj biztosítása kapcsán előírt személyes kapcsolat időtartamára vonatkozó feltételt illetően, előadva, hogy az egy évnél hosszabb időtartamú házasság vagy élettársi kapcsolat feltétele „önkényes és nem megfelelő”.

102. Ezt az érvelést a jogvita ténybeli és jogi összefüggésébe kell helyezni, amely szerint a fellebbező több mint 11 hónapon át élt az elhunyt tisztviselővel házasságban, a Bizottságnak az özvegyi nyugdíj megállapítása iránti kérelmet elutasító határozatát pedig azzal indokolták, hogy a házasság időtartama nem volt elégséges, vagyis egy évnél rövidebb volt, illetve elutasították a korábbi élettársi kapcsolat figyelembevételét.

103. A jelen ügyben egy egy évnél hosszabb ideje házas pár és egy egy évnél rövidebb ideje házas pár helyzetét, függetlenül attól, hogy azt megelőzte-e együttélés keretében folytatott életközösség vagy nem, összehasonlíthatónak kell tekinteni az özvegyi nyugdíj célja szempontjából, szem előtt tartva, hogy nem követelmény, hogy az érintett helyzetek azonosak legyenek. [29]

29 Lásd ebben az értelemben: 2011. május 10-i Römer ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 42. pont)

104. Mindkét esetben olyan párokról van szó, akik olyan nyilvános kötelezettségvállalást tettek, amely valamennyi házastársra *a házasság megkötésének időpontjában* sajátos jogok és kötelezettségek halmazát ruházza a másik házastárs és harmadik személyek felé, jogszabályi szolidaritási kötelezettséget eredményezve, ami kellő hasonlóságot jelent a helyzetek között a szóban forgó ellátásra figyelemmel.

105. Mivel az e két személyi kategória közötti megkülönböztetés összehasonlítható helyzetek esetében áll elő, az a kérdés, hogy az objektíven igazolható-e?

106. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 52. cikkének (1) bekezdése lehetővé teszi az általa elismert jogok és szabadságok korlátozását, feltéve, hogy a korlátozásra a törvény által, e jogok és szabadságok lényeges tartalmának, valamint az arányosság elvének tiszteletben tartásával kerül sor, továbbá a korlátozás elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.

107. E cikkből az következik, hogy az egyenlőséghez való jog korlátozásának, ahhoz, hogy megfeleljen az uniós jognak, mindenképpen meg kell felelnie három feltételnek:[30] a korlátozást törvény által kell előírni, általános érdekű célkitűzést kell szolgálnia, valamint nem lehet túlzott, abban értelemben, hogy szükségesnek és arányosnak kell lennie az elérni kívánt célhoz képest, és hogy az a szóban forgó jog vagy szabadság „lényeges tartalmát”, vagyis lényegét nem érintheti.

1) Jogalap

108. A korlátozást „törvény által” kell előírni. Másként megfogalmazva, a szóban forgó intézkedésnek rendelkeznie kell jogalappal,[31] ami a jelen esetben semmilyen nehézséget nem vet fel, mivel azt, hogy az özvegyi nyugdíj biztosításának feltétele az, hogy a túlélő házastárs e jogállásának legalább egy évig fenn kell állnia a tisztviselő halálának időpontjában, rögzíti a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első albekezdése. Ezenkívül e jogszabályi rendelkezés az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatában annak érdekében kialakított hozzáférhetőség, egyértelműség és előreláthatóság követelményének felel meg, hogy lehetővé tegyék az érintett személyek számára, hogy magatartásukat a körülmények teljes körű ismeretében határozzák meg.[32]

2) Általános érdekű cél

109. Emlékeztetni kell arra, hogy amikor uniós jogi aktusról van szó, az uniós jogalkotót terheli annak bizonyítása, hogy az eltérő bánásmód igazolása címén előterjesztett objektív megfontolások fennállnak, valamint az e megfontolások fennálltának bírósági vizsgálatához szükséges bizonyítékoknak a Bíróság előtti bemutatása.[33]

30 Lásd: 2010. november 9-i Volker und Markus Schecke és Eifert ítélet (C-92/09 és C-93/09, EU:C:2010:662, 56–72. pont)

31 Lásd ebben az értelemben: 2010. július 1-jei Knauf Gips kontra Bizottság ítélet (C-407/08 P, EU:C:2010:389, 91. pont); 2013. október 17-i Schwarz ítélet (C-291/12, EU:C:2013:670, 35. pont).

32 Lásd ebben az értelemben: 2003. május 20-i Österreichischer Rundfunk és társai ítélet (C-465/00, C-138/01 és C-139/01, EU:C:2003:294, 77. pont); Cruz Villalón főtanácsnok Scarlet Extended ügyre vonatkozó indítványa (C-70/10, EU:C:2011:255, 93–100. pont); Mengozzi főtanácsnok Schwarz ügyre vonatkozó indítványa (C-291/12, EU:C:2013:401, 43. pont).

33 Lásd: 2008. december 16-i Arcelor Atlantique és Lorraine és társai ítélet (C-127/07, EU:C:2008:728, 47. pont); 2013. október 17-i Schaible ítélet (C-101/12, EU:C:2013:661, 78. pont).

110. Meg kell állapítani, hogy a személyzeti szabályzat önmagában nem tartalmaz semmilyen pontosítást vagy információt a VIII. melléklet 17. cikke mögött meghúzódó célt illetően. Általános jelleggel a személyzeti szabályzat 1d. cikkének (6) bekezdése azt mondja ki, hogy „[t]iszteletben tartva a megkülönböztetésmentesség elvét és az arányosság elvét, ezek alkalmazásának bármely korlátozását tárgyilagos és észszerű okokkal kell indokolni, és azoknak a személyzeti politika keretében az általános érdekekbe tartozó jogos célkitűzéseket kell szolgálnia”. [34]

111. E körülmény ugyanakkor nem zárja ki, hogy egy ilyen cél levezethető a szóban forgó intézkedés általános összefüggéséből, az annak jogszerűségére, valamint e cél megvalósítási eszközei megfelelő és szükségszerű jellegére vonatkozó bírósági felülvizsgálat érdekében. [35]

112. Beadványaikban és a tárgyalás során a Bizottság és a Tanács e kérdést illetően kiemelték, hogy el kell kerülni az érdekházasságok által jelentett csalást, ily módon megőrizve a nyugdíjrendszer egyensúlyát, el kell kerülni a közigazgatás túlzott leterhelését a megfelelő ügyintézés elvével ellentétes ügyek kezelése során, különösen a ténybeli bizonyítékok értékelését illetően, ezáltal garantálva a tisztviselőkkel szemben alkalmazott egyenlő bánásmódot.

113. E különböző törekvések az Unió által elismert általános érdekű, tehát jogszerű céloknak tekinthetők, amelyeket így a Bíróság a Charta 52. cikkében előírt arányossági vizsgálatnak vethet alá.

3) Arányossági vizsgálat

114. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az arányosság elve az uniós jog egyik általános elve. Megköveteli, hogy az intézkedések alkalmasak legyenek az érintett szabályozással kitűzött jogszerű célok megvalósítására, és ne menjenek túl az azok eléréséhez szükséges mértéken. [36] Így amennyiben több megfelelő intézkedés kínálkozik, a kevésbé kényszerítő intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a tekintetbe vett célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok. [37]

i) Megfelelő jelleg

115. Meg kell vizsgálni, hogy a vitatott rendelkezés alkalmas-e arra, hogy hozzájáruljon a fent ismertetett általános érdekű célok eléréséhez.

34 Idézhetjük a 723/2004 rendelet (31) preambulumbekezdését, amelynek legalábbis kitérő megfogalmazása szerint „[a] rokkantsági és túlélő hozzátartozói nyugdíjra vonatkozó jelenlegi rendelkezések alapjául szolgáló feltételek elfogadásuk óta megváltoztak, ezért azokat naprakésszé kell tenni és egyszerűsíteni kell”. E preambulumbekezdésre reagálva kiemelem, hogy a (7) preambulumbekezdés kimondja, hogy „[f]igyelemmel kell kísérni az EK-Szerződésben kiemelt megkülönböztetés-mentesség elvének betartását, ami a személyzeti politika további fejlesztéseit teszi szükségessé, a teljes körű esélyegyenlőség biztosításával, nemtől, fizikai képességektől, kortól, faji vagy etnikai hovatartozástól, szexuális irányultságtól és családi állapottól függetlenül”, és e megfontolásokat a (8) preambulumbekezdés pontosítja, amely szerint „[a]zoknak az egy tagállam által tartós társkapcsolatként [helyesen: tartós élettársi kapcsolatként] elismert nem házassági viszonyban élő tisztviselőknek, akiknek nincs jogi lehetőségük a házasságra, a házaspárokéval megegyező ellátásokat kell biztosítani”.

35 Lásd ebben az értelemben, az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve kapcsán: 2007. október 16-i Palacios de la Villa ítélet (C-411/05, EU:C:2007:604, 56. és 57. pont); 2010. január 12-i Petersen ítélet (C-341/08, EU:C:2010:4, 49. pont); 2012. november 6-i Bizottság kontra Magyarország ítélet (C-286/12, EU:C:2012:687, 58. pont).

36 Lásd: 1987. november 18-i Maizena és társai ítélet (137/85, EU:C:1987:493, 15. pont); 1996. november 12-i Egyesült Királyság kontra Tanács ítélet (C-84/94, EU:C:1996:431, 57. pont); 2002. december 10-i British American Tobacco (Investments) és Imperial Tobacco ítélet (C-491/01, EU:C:2002:741, 122. pont); 2014. április 8-i Digital Rights Ireland és társai ítélet (C-293/12 és C-594/12, EU:C:2014:238, 46. pont); 2015. június 16-i Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400, 67. pont).

37 Láasd: 1989. július 11-i Schräder HS Kraftfutter ítélet (265/87, EU:C:1989:303, 21. pont); 2001. július 12-i Jippes és társai ítélet (C-189/01, EU:C:2001:420, 81. pont); 2010. március 9-i ERG és társai ítélet (C-379/08 és C-380/08, EU:C:2010:127, 86. pont); lásd még ebben az értelemben: 2015. január 16-i Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400, 91. pont).

116. Ezen értékeléssel összefüggésben a Bizottság és a Tanács kiemelik, hogy figyelembe kell venni, hogy az uniós tisztviselők szociális védelmi rendszerének kialakítása terén a jogalkotó széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik. [38] E jogkör elismerése azt vonja maga után, hogy meg kell vizsgálni, hogy az elérni kívánt cél megvalósítása érdekében választott eszköz nem nyilvánvalóan nem megfelelő vagy észszerűtlen-e. [39]

117. A Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy e mérlegelési mozgástér nem járhat azzal a hatással, hogy megfossza lényegétől a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének érvényesítését, [40] amit szükségképpen vonatkozik az egyenlő bánásmód elvére is. A Bíróság azt is rögzítette, hogy a nemzeti jogszabály csak akkor tekinthető alkalmasnak a hivatkozott cél megvalósításának biztosítására, ha ténylegesen is megfelel az utóbbi következetes és szisztematikus megvalósítására irányuló igénynek. [41]

118. E tekintetben kétségek merülhetnek fel a jelen ügyben, ha figyelembe vesszük a 11 hónapja és 29 napja házas pár egyik tagjának váratlan halálát, például baleset következtében, akinek túlélő házastársa elesik az özvegyi nyugdíjtól, míg ezzel szemben részesülne az említett nyugdíjból az a partner, aki házasságot kötött a súlyos betegségben szenvedő tisztviselővel, aki végül a házasságot követő tizenkét hónap elteltével halálozik el.

119. A helyzetek ezen összevetése alapján kitűnik a kizárólag *ratione temporis* szemponton, valamint a szigorú, automatikusan és vakon alkalmazott határidőn alapuló rendelkezés gyengesége.

120. Ezenkívül kétségek vethetők fel az előadott megkülönböztetési célok és különösen az első, a csalás elleni küzdelmet szolgáló ilyen cél konkrét elemzésére figyelemmel, amelyhez a három másik szorosan kapcsolódik, sőt abból következik.

121. Fontos ugyanis körülhatárolni a „csalás” Bizottság és Tanács által hivatkozott fogalmát, amelyek a „jövőbeni hagyatékra vonatkozó megállapodások” kifejezést használják, amely fogalom *a priori* csak az öröklési szabályokra, vagy negatívabban megfogalmazva az „érdekházasságra” vonatkozik. Az ismertetett elképzelés az, hogy a házasság időtartama révén megelőzik annak kockázatát, hogy azt inkább annak érdekében kötik meg, hogy részesüljenek a pénzügyi ellátásokból, mintsem a „közös élet tervét” követve.

122. A Bizottság és a Tanács által ily módon felvázolt konkrét helyzettel kapcsolatban kérdések vethetők fel. Az „érdekházasság” kifejezés a kizárólag annak érdekében kötött fiktív házasság jelölésére rendszeresen használt „színlelt házasság” kifejezésre utal vissza, hogy az egyik házastárs ezáltal megszerezze a másik házastárs vágyott állampolgárságát. A két egyén érdekeinek e pontos, valódi érzelmi viszony nélküli összekapcsolódása nem ültethető át az előttünk fekvő ügyre.

123. Az egyetlen elképzelhető helyzet azon, házassági vagyonjogi megállapodást kötött vagy nem kötött pár helyzete, akik a tisztviselő partner egészségi állapotának jelentős romlását követően úgy döntenek, hogy házasságot kötnek.

38 Lásd: 2006. november 29-i Campoli kontra Bizottság ítélet (T-135/05, EU:T:2006:366, 72. pont). Egyébként a 2000/78 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének előzetes döntéshozatalra utalások alkalmával történt értelmezése során a Bíróság kimondta, hogy a tagállamok széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek a szociálpolitikájuk megvalósítására alkalmas eszközök megválasztása terén.

39 Lásd: 2013. szeptember 26-i Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 58. pont); 2010. április 15-i Gualtieri kontra Bizottság ítélet (C-485/08 P, EU:C:2010:188, 72. pont). Egy szociális ellátás nyújtásával összefüggő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos hasonló ténybeli háttér előtt az Emberi Jogok Európai Bírósága 2002. június 11-i Willis kontra Egyesült Királyság ítéletében (CE:ECHR:2002:0611JUD003604297) vitathatatlanul rámutatott, hogy a Szerződő Államok bizonyos mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek annak meghatározása terén, hogy az egyébként analóg helyzetek közötti különbségek igazolják-e az eltérő bánásmódot, és milyen mértékben, de az EJEB megvizsgálta, hogy az elé terjesztett ügyben az eltérő bánásmód rendelkezett-e „objektív és észszerű igazolással”, vagyis hogy „jogszerű célt” követett-e, illetve fennállt-e „arányos kapcsolat az alkalmazott eszközök és a követett cél között”.

40 Lásd: 2009. március 5-i Age Concern England ítélet (C-388/07, EU:C:2009:128, 51. pont).

41 Lásd ezenkívül a következetesség követelményét illetően elvi jelentőséggel: 2009. március 10-i Hartlauer ítélet (C-169/07, EU:C:2009:141, 55. pont); 2015. december 23-i Hiebler ítélet (C-293/14, EU:C:2015:843, 65. pont). Lásd különösen a 2000/78 irányelvet illetően: 2010. január 12-i Petersen ítélet (C-341/08, EU:C:2010:4, 53. pont); 2013. szeptember 26-i HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 67. pont).

124. Az az elgondolás, hogy egy ilyen házasság érdekházasságnak minősíthető, véleményem szerint erősen vitatható és bizonyos mértékben nem ildomos, mivel tagadja magának a házasságnak a lényegét. Ebben az esetben ugyanis két, már párkapcsolatban élő emberről van szó, akik úgy döntenek, hogy elköteleződésüket a házassági jogállás elfogadásával erősítik meg, amivel pusztán reagálnak a házassági jogállást nyilvánvalóan előnyben részesítő jogszabályi rendelkezések jelentős ilyen irányú ösztönzésére. E körülmények között megalapozatlan az olyan házasságtól való félelem, amelynek motivációja valójában nem a „közös élet terve”, mivel az életközösség már a polgári házasság előtt fennállt.

125. A házassági jogállás melletti döntés szükségképpen és minden körülmények között hordoz egy vagyoni vetületet és abból kitűnik a jogbiztonságra, valamint a házasság során és annak végén a partner maximális védelmére irányuló szándék. Az a tény, hogy e döntésre a partner egészségi állapotával kapcsolatos aggasztó információt követően kerül sor, nem a csalás jele, hanem megerősíti az azon két személyt egyesítő kötelék erejét, akik olyan kötelezettségvállalást tesznek, amelynek lejárati ideje előre soha nem ismerhető meg bizonyossággal, függetlenül attól, hogy milyen súlyos a házastárssá váló partnert érintő betegség. Álláspontom szerint itt nem áll fenn a házassággal való, a Bizottság és a Tanács által hivatkozott semmilyen visszaélés.

126. Egyébként a bizonyos módon az özvegyi nyugdíjra való jogosultsághoz előírt egyéves házassági időtartam által jelentett „késleltető hatás” teljes mértékben összeegyeztethetetlen a házasság jogi jellegével, amely a kötelezettségvállalás időpontjában azonnal kiváltja joghatásait. A Bizottság és a Tanács határozottan kiemelték, hogy a személyzeti szabályzat által a házas személyek és az élettársak között eszközölt eltérő bánásmód alapja a „családi állapot olyan eltérése, amely az érintettek tudatos döntéséből ered”, mivel a házassági jogállás, a házastársakat terhelő jogi és pénzügyi kötelezettségeivel szükségképpen eltér a puszta együttéléstől az özvegyi nyugdíj céljára figyelemmel.

127. Meg kell állapítani, hogy a fellebbező és N. 2014. május 9-én e házassági jogállás mellett döntöttek, amely azonnal létrehozza az ezen intézmények által objektív megkülönböztetési körülményként hivatkozott jogi keretet. Ha ilyen típusú ügyekben, amint azt a fellebbező helyzete is erőteljesen illusztrálja, nem jelenne meg a valós emberi fájdalom, akkor el lehetne időzni azon helyzet iróniáján, hogy a Bizottság és a Tanács az „érdekházasság” fogalma mögé rejtőzik az özvegyi nyugdíj iránti kérelem elutasítása érdekében, miután az említett nyugdíj céljára figyelemmel végzett összehasonlíthatósági teszt keretében arra hivatkoztak a fellebbezővel szemben, hogy az nem választotta a házassági jogállást.

128. E körülmények között a szóban forgó intézkedés álláspontom szerint nyilvánvalóan alkalmatlan a csalás elleni küzdelmen alapuló cél elérésére, és ugyanezen következtetés adódik az azt kiegészítő indokok alapján is.

129. Ha fel is tételezzük, hogy a nyugdíjrendszer pénzügyi egyensúlyának megőrzésére alapított jogszerűségi indok külön értékelés tárgya lehet, akkor meg kell állapítani, hogy az ilyen egyensúly sérelmének veszélyét a kifogásolt eltérő bánásmód hiányában a Bizottság és a Tanács egyáltalán nem bizonyította, sőt nem is fejtette ki. Ezenkívül a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a tisztán pénzügyi jellegű költségvetési megfontolások önmagukban nem minősülhetnek olyan jogszerű célnak, amely igazolhatja az egyenlő bánásmód és a hátrányos megkülönböztetés tilalma általános elve alóli eltérést. [42]

42 Lásd: 2014. június 14-i Specht és társai ítélet (C-501/12–C-506/12, C-540/12 és C-41/12, EU:C:2014:2005, 77. pont); 2014. november 11-i Schmitzer ítélet (C-530/13, EU:C:2014:2359, 41. pont); lásd ugyanebben az értelemben a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmódot illetően: 1998. június 17-i Hill és Stapleton ítélet (C-243/95, EU:C:1998:298, 40. pont); 2000. április 6-i Jørgensen ítélet (C-226/98, EU:C:2000:191, 39. pont); 2003. október 23-i Schönheit és Becker ítélet (C-4/02 és C-5/02, EU:C:2003:583, 85. pont); 2011. július 21-i Fuchs és Köhler ítélet (C-159/10 és C-160/10, EU:C:2011:508, 74.pont).

ii) Szükségesség

130. Ha a Bíróság nyilvánvalóan megfelelőnek tekintené az egyéves házasság feltételét, akkor meg kellene vizsgálni, hogy egy az itt szereplőhöz hasonló rendelkezés szükséges volt-e a követett célok eléréséhez. Az intézkedés akkor tekinthető szükségesnek, ha a kitűzött törvényes cél egy enyhébb, ugyanúgy alkalmas eszközzel nem érhető el.[43] A jelen ügyben azt kell megvizsgálni, hogy nincsenek-e kevésbé radikális megoldások a csalási kockázatok elkerülésére, ily módon megőrizve a nyugdíjrendszer pénzügyi egyensúlyát, elkerülve a közigazgatás túlzott leterhelését a megfelelő ügyintézés elvével ellentétes ügyek kezelése során, ezáltal garantálva a tisztviselőkkel szemben alkalmazott egyenlő bánásmódot.

131. Szögezzük le, hogy a jelen ügyben a követett megoldás legalábbis radikális, mivel a tisztviselők minden, a házasságkötést követő tizenkét hónapon belüli elhalálozásához a csalás megdönthetetlen vélelme kapcsolódik, megfosztva a túlélő házastársat az özvegyi nyugdíjtól.

132. Az érintett személyek számára enyhébb megoldás az lenne, ha lehetőséget biztosítanának számukra, hogy bizonyítsák, hogy nem érdekházasságról van szó, benyújtva a korábbi életközösség valós voltát alátámasztó iratokat, amelynek időtartama lehetővé tenné számukra a tizenkét hónapos küszöb elérését. Fontos hangsúlyozni, hogy e megoldás egyáltalán nem lenne ellentétes a mérlegelt helyzetek, vagyis egyrészt a jogilag is releváns együttélések, másrészt a *de facto* együttélések összehasonlíthatóságának meghatározása során követett megközelítéssel, mivel nem kérdőjelezi meg a házasság és az özvegyi nyugdíj közötti kapcsolatot.

133. Ez az enyhébb megközelítés ugyanakkor megfelelő is lenne.

134. A túlzott adminisztratív teher elkerülésére irányuló célt illetően rá kell mutatni, hogy a Bizottság és a Tanács ezen állítását egyáltalán nem támasztják alá releváns számszerű adatok. Beavatkozási beadványában a Tanács arra hivatkozik, hogy az európai közszolgálathoz több mint 58 000 tisztviselő és több mint 20 000 nyugdíjjogosult tartozik. Ezek az adatok nyilvánvalóan elégtelenek a jelen ügyben felmerült kérdést illetően, amely kizárólag az egy évnél rövidebb időtartamú házasságokat érinti, amelyek esetében észszerűen feltételezhető, hogy csak kisszámú kezelendő ügyet jelentenek, megjegyezve, hogy tudomásom szerint az előttünk folyó eljárás az első, amely erre a konkrét problémakörre vonatkozik.

135. Ezenkívül nem arról van szó, hogy a közigazgatási szervtől azt igényelnék, hogy folytasson vizsgálatot az érintett pár helyzetét illetően az érintettek családi állapotával kapcsolatos jogkérdések értékelésével, mivel kizárólag a házasságot megelőző életközösségi időtartamát kell ellenőrizni, ami bejegyzett élettársi kapcsolat esetén könnyen bizonyítható és amint az a jelen ügyből kitűnik, nem jelent nehézséget együttélés esetén sem. E tisztán anyagi jogi értékelés nem alkalmas arra, hogy egyenlőtlen bánásmódot eredményezzen a tisztviselők között.

136. Ki kell továbbá emelni, hogy bár a személyzeti szabályzat megalkotója természetesen kategóriákat alkotott, nem zárta a konkrét egyedi értékelést, amint azt a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (1) bekezdésének d) pontja is alátámasztja, amely azt rögzíti, hogy a háztartási támogatás nyújtása kapcsán előírt feltételeknek meg nem felelő tisztviselő „a kinevezésre jogosult hatóság különleges, igazoló okmányokon alapuló, indokolással ellátott határozata alapján” részesülhet abban, ha ugyanakkor ténylegesen családfenntartói felelősséget visel.

43 Lásd ebben az értelemben: 2013. szeptember 26-i Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet, C-546/11, EU:C:2013:603, 69. pont).

137. Végül, figyelemmel a fent hivatkozott, az egy évnél rövidebb időtartamú házasságokra vonatkozó ügyek észszerű mértéket sem elérő számára vonatkozó becslésre, a javasolt enyhébb megoldás álláspontom szerint semmiképpen sem zavarhatja meg a nyugdíjrendszer pénzügyi egyensúlyát, amelynek kapcsán a Bizottság és a Tanács semmilyen pontos információt nem szolgáltatott, azt kivéve, hogy jóval több járulékfizető van, mint jogosult.

138. Emlékeztetni kell arra, hogy a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikke szabályozza az özvegyi nyugdíj biztosítását az aktív korban elhalálozott tisztviselő túlélő házastársa számára. Nem észszerűtlen, ha úgy véljük, hogy az érintett helyzetek többsége, amint azt a fellebbező példája is mutatja, olyan, amelyben a tisztviselő halálára számos kereső tevékenységgel eltöltött év után kerül sor, amelyek során az járulékokat fizetett a nyugdíjrendszer felé, és amelyek alapján nem kerül sor öregségi nyugdíj kifizetésére. Ebben az esetben az azon öregségi nyugdíj 60%-ának megfelelő özvegyi nyugdíj biztosítása, amelyet a tisztviselő házastárs kapott volna, az egy évnél rövidebb időtartamú házasságot megelőzően az előírt tizenkét hónap elérését lehetővé tévő időtartamú életközösség fennállását bizonyító túlélő házastárs számára, a *priori* nem jelenhet veszélyt a nyugdíjrendszer pénzügyi egyensúlyára.

139. A fenti megfontolásokból az következik, hogy a házasság előírt minimális tizenkét hónapos időtartama olyan intézkedés, amely még a nyugdíjrendszer irányítása terén fennálló széles mérlegelési jogkörre és gyakorlati követelményekre figyelemmel is túlmegy a személyzeti szabályzat megalkotója által követett általános érdekű célok eléréséhez szükséges mértéken.

iii) A tisztviselők jogainak túlzott mértékű korlátozása

140. Amennyiben a Bíróság úgy ítélné meg, hogy a házasság előírt tizenkét hónapos minimális időtartama megfelelő és szükséges intézkedés a kitűzött cél elérésére, akkor annak szigorúan vett arányosságát kell még értékelni. Eszerint, még ha alkalmasak és szükségesek is a jogszerű célkitűzések elérésére, az intézkedésekkel okozott hátrányok nem lehetnek aránytalanok a kitűzött célokhoz képest. Másként kifejezve tehát arról kell meggyőződni, hogy az olyan szabályozás, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, nem veszélyezteti-e túlzott mértékben a tisztviselők jogos érdekeit.[44] Ennek során végeredményben a tisztviselők és túlélő házastársaik, mint a fellebbező, és a nyugdíjrendszer irányítása keretében az Unió ellentétes érdekeit kell egymással szemben méltányos módon mérlegelni.

141. Kétségtelen, hogy nem vitatott, hogy az említett rendszer alapján fizetett minden további ellátás növeli a kiadások összesített összegét és ezáltal az e rendszer által az Unió költségvetésében képviselt terhet. Ezt az állítást azonban határozottan árnyaltabbá teszik a jelen indítványban a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének célja kapcsán megfogalmazott észrevételek; e cél az özvegyi nyugdíj biztosítása az aktív korában elhunyt tisztviselő házastársa részére, vagyis anélkül, hogy sor kerülne azon öregségi nyugdíj felvételére, amely után a tisztviselő rendszeresen járulékot fizetett.

142. Az egyéves időtartamú házasságra vonatkozó feltétel következménye a túlélő házastársak egy teljes csoportjának automatikus kizárása a személyzeti szabályzat rendelkezéseinek hatálya alól, noha esetleg több évtizeden át életközösségben éltek az elhunyt tisztviselővel, amint azt a fellebbező példája mutatja; ez azt jelenti, hogy közvetve, de ténylegesen részt vettek a nyugdíjrendszerhez való

44 Lásd ebben az értelemben, a 2000/78 irányelvvel összefüggésben egy életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos esetben: 2007. október 16-i Palacios de la Villa ítélet (C-411/05, EU:C:2007:604, 73. pont); 2010. október 12-i Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600, 47. pont); lásd ezen kívül: 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 123. pont), valamint Kokott főtanácsnok ezen ügyre vonatkozó indítványa (EU:C:2015:170, 131. pont), illetve Belov ügyre vonatkozó indítványa (C-394/11, EU:C:2013:48, 117. pont): mindkettő a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelvre (HL 2000. L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.) vonatkozik.

hozzájárulást célzó erőfeszítésben. A teljes csoport érdekeinek ilyen súlyos sérelme teljesen aránytalan a házasság minimális időtartama által elérni kívánt célhoz képest, ami elsődlegesen egyes személyek visszaélésszerű magatartásának megakadályozása egy szociális ellátást illetően; nyilvánvalóan marginális jelentőségű helyzetről van szó.

143. A tisztviselők és túlélő házastársuk jogszerű érdekeinek olyan túlzott mértékű korlátozásáról van tehát szó, amely a Charta 20. cikkében rögzített egyenlő bánásmód elve megsértésének megállapítását eredményezi.

144. Mivel az érintett korlátozás álláspontom szerint se nem szükséges, se nem arányos az elérni kívánt célokhoz képest, ezért nem kell azt megvizsgálni, hogy a szóban forgó jog „lényeges tartalma”, vagyis lényege érintett-e.

145. Ebből következik, hogy az arra vonatkozó feltételt, hogy a túlélő házastárs e jogállásának legalább egy évig fenn kell állnia a tisztviselő halálának időpontjában, amelyet az özvegyi nyugdíj biztosításához a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első albekezdése előír, a jelen ügyben alkalmazhatatlannak kell nyilvánítani.

146. Mivel a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első albekezdésének jogellenességére alapított kifogás a fent ismertetett értelemben megalapozott, a vitatott határozatot meg kell semmisíteni.

147. Még arra kell emlékeztetni, hogy az EUMSZ 266. cikk szerint az az intézmény köteles megtenni a Bíróság ítéletében foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket, amelynek aktusát semmisnek nyilvánították.

3. A kártérítési kérelemről

148. Az ítélkezési gyakorlat szerint az Unió felelősségének megállapításához több feltétel teljesülése szükséges: az intézménynek felrótt magatartás jogellenessége, az állítólagos kár tényleges fennállása, valamint a magatartás és a hivatkozott kár közötti okozati összefüggés, azzal, hogy e feltételek teljesülését a felperesnek kell bizonyítania.[45]

149. A jelen ügyben a fellebbező 5000 euró összeg megítélését kéri a hátrányosan megkülönböztető jellege miatt jogellenes, részére egy igen fájdalmas helyzetben az özvegyi nyugdíjat megtagadó határozat következtében keletkezett nem vagyoni kára megtérítése céljából. A fellebbező ily módon ugyanazon jogellenességre hivatkozik kártérítési kérelmének igazolása céljából, mint amelyet megsemmisítés iránti keresete igazolására előadott.

150. Mivel megállapítást nyert a személyzeti szabályzat VIII. mellékletének 17. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogás megalapozottsága a Charta 20. cikkében rögzített egyenlő bánásmód elvének megsértése miatt, azt javaslom, hogy a Bíróság adjon helyt a kártérítési kérelemnek, megállapítva, hogy a vitatott határozat megsemmisítése megfelelő jóvátétele minden olyan nem vagyoni kárnak, amelyet a fellebbező a jelen ügyben elszenvedhetett.

45 Lásd: 1994. június 1-jei Bizottság kontra Brazzelli Lualdi és társai ítélet (C-136/92 P, EU:C:1994:211, 42. pont); 2011. július 12-i Bizottság kontra Q. ítélet (T-80/09 P, EU:T:2011:347, 42. pont).

VI. Költségek

151. A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről.

152. Ugyanezen szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése értelmében – amely a 184. cikk (1) bekezdése szerint a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó – a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.

153. A jelen ügyben a fellebbező azt kérte a Bíróságtól, hogy az ügy érdemi elbírálását követően adjon helyt az elsőfokú eljárásban előterjesztett kérelmeinek, ideértve az ellenérdekű fél, a jelen esetben a Bizottság költségek viselésére való kötelezését. Nem kérte tehát a Tanács, illetve a Bizottság kötelezését a fellebbezési eljárásban felmerült költségeinek viselésére.

154. Mivel a Bizottság pervesztes lett, a két eljárás során felmerült saját költségein felül a fellebbező kérelmének megfelelően kötelezni kell a fellebbező részéről az elsőfokú eljárás során felmerült költségek viselésére, míg a fellebbező saját maga viseli a fellebbezési eljárás során felmerült költségeit. A Tanács maga viseli valamennyi saját költségét.

VII. Végkövetkeztetés

155. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom, hogy a Bíróság:

1) helyezze hatályon kívül az Európai Unió Törvényszékének 2018. május 3-i HK kontra Bizottság ítéletét (T-574/16, nem tették közzé, EU:T:2018:252);

2) nyilvánítsa érvénytelennek az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzata VIII. melléklete 17. cikkének első albekezdését, amennyiben az azt írja elő, hogy a túlélő házastárs házas jogállásának legalább egy évig fenn kell állnia az özvegyi nyugdíjra való jogosultsághoz, ezáltal megsértve a törvény előtti egyenlőségnek az Európai Unió Alapjogi Chartája 20. cikkében rögzített elvét;

3) semmisítse meg az özvegyi nyugdíj biztosítását a fellebbezővel szemben megtagadó európai bizottsági határozatot;

4) kötelezze a Bizottságot a két eljárás során felmerült saját költségein felül a fellebbező kérelmének megfelelően a fellebbező részéről az elsőfokú eljárás során felmerült költségek viselésére, míg a fellebbező saját maga viseli a fellebbezési eljárás során felmerült költségeit, valamint mondja ki, hogy az Európai Unió Tanácsa maga viseli valamennyi saját költségét.